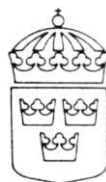


Motion till riksdagen

1988/89:Fi4

av Carl Bildt m.fl. (m)

med anledning av proposition 1988/89:47 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder m.m.



Mot.
1988/89
Fi4

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	2
2	Det ekonomiska läget	2
2.1	Den internationella utvecklingen	2
2.2	Den svenska ekonomin	4
2.3	Regeringen kapitulerar för inflationen	8
2.4	Regeringens ansvar för det stigande skattetrycket	8
2.5	Problem med konkurrenskraft och utvecklingskraft	9
3	Regeringens ekonomisk-politiska åtgärder	13
3.1	Den allmänna inriktningen	13
3.2	Arbetsutbud	15
3.3	Byggverksamhet	17
3.4	Konkurrensfrågor	19
3.5	Jordbrukspolitiken	19
3.6	Teko-politiken	19
4	Den moderata politiken	20
4.1	Frågan om åtstramning	20
4.2	Stabiliseringspolitiken	21
4.2.1	Långsiktighet och normer	21
4.2.2	Utgiftspolitiken	23
4.2.3	Skattepolitiken	23
4.3	Strukturpolitiken	24
4.3.1	Omvandling och utveckling	24
4.3.2	Sparandet	26
5	Hemställen	28

1 Sammanfattning

Regeringen räknar med att prisstegringen – även efter insättande av de åtgärder som nu föreslås – skall ligga kvar vid 6 % både 1989 och 1990. Detta visar att man kapitulerat för inflationen och att den s.k. tredje vägens politik inte fungerat. Det hårda skattetrycket och andra hinder på ekonomins utbudssida medför också att tillväxten i Sverige 1989 och 1990 bara väntas bli ca hälften så hög som genomsnittet för OECD-länderna samt att underskottet i bytesbalansen växer.

På det verbala planet uppvisar den analys och strategi som kommer till uttryck i propositionen vissa likheter med det ekonomisk-politiska program som moderata samlingspartiet länge förespråkade. Vi ställer oss emellertid tvivlande till att regeringen verkligen har kraft att lägga om kursen så mycket som krävs.

För det första är de åtgärder som förordas i propositionen inte tillräckligt långtgående. I vissa fall går de t.o.m. i fel riktning. För att uppnå en rejäl utbudsstimulerande effekt krävs långtgående marginalskattesänkningar. Utökningen av regleringarna inom byggsektorn och övriga förändringar inom detta område kommer att driva upp byggkostnaderna och kan vara början till en ny rivningsvåg över landet. Den aviserade konkurrensutredningen måste också inriktas på åtgärder för att bryta upp de offentliga monopolen.

För det andra har de delar av det socialdemokratiska partiet som företräder ett realistiskt ekonomiskt synsätt tidigare misslyckats med sina intentioner. Det senaste försöket gjordes i den reviderade finansplanen 1986. Det program som då framfördes skulle dämpa inflationen samt leda till lägre löneökningar och ökat hushållssparande. Resultatet blev högre pris- och kostnadsökningar samt ett hushållssparande som 1988 når sin lägsta nivå i modern tid. Inte heller tyckades man med den utgiftsram för löneökningar som aviserades 1987 och infördes 1988.

Moderata samlingspartiet avvisar en åtstramning genom skattehöjningar. I stället är det angeläget att ge den ekonomiska politiken en mer långsiktig inriktning. Det gäller såväl stabiliseringspolitiken som strukturpolitiken, dvs. sättet att angripa de grundläggande problem som finns i ekonomin.

Vi förespråkar en anknytning av kronan till det europeiska monetära samarbetet (EMS), fullständigt slopande av valutaregleringen, en ram för de offentliga utgifternas ökningstakt, sänkning av skattetrycket genom en långtgående marginalskattereform, avreglering av både den offentliga sektorn och det privata näringslivet, utförsäljning av statliga företag och åtgärder som leder till ett ökat hushållssparande.

2 Det ekonomiska läget

2.1 Den internationella utvecklingen

Den ekonomiska tillväxten i OECD-området blir under 1988 starkare än väntat. Förra höstens turbulens på de finansiella marknaderna har under året inte fått några mer påtagliga negativa effekter. Produktionsökningen i

OECD-området 1988 väntas nu bli 4 % mot 2 3/4 % enligt tidigare bedömningar.

Nuvarande period med god tillväxt i världsekonomin har pågått sedan 1982 och är därmed en av efterkrigstidens längsta. Det senaste årets förnyade aktivitetsökning är en följd av bl.a. lägre oljepriser, förmögenhetseffekter på konsumtionen av stigande aktie- och fastighetsvärden, omläggningen av finanspolitiken i Japan i expansiv riktning samt uppmjukningen av penningpolitiken efter börsfallet i slutet av 1987.

Framför allt de stora växelkursförändringarna mellan dollarn och andra valutor har medfört betydande förskjutningar i världshandeln. Medan underskottet i den amerikanska bytesbalansen växte under 1987, har trenden vänt under 1988. Förutom att dollarfallet stärkt den amerikanska industrins konkurrenskraft har en viss spontan dämpning skett av den inhemska efterfrågan, vilket hållit tillbaka importen. Även god tillväxt utanför USA, framför allt i den japanska ekonomin, har stärkt den amerikanska handelsbalansen.

Även om utvecklingen i den amerikanska ekonomin under 1988 varit positiv, är det för tidigt att helt utesluta risken för förnyad turbulens på de finansiella marknaderna. Om underskottet i handelsbalansen stannar vid den nuvarande nivån på ca 10 miljarder dollar per månad, försvagas ändå bytesbalansen med inmot en miljard dollar per månad eller 10 miljarder dollar per år till följd av att den amerikanska räntebördan till utlandet stiger. Detta understryker att den amerikanska ekonomin har en nyckelroll för det fortsatta förloppet i världsekonomin.

En viss avmattning i den internationella konjunkturen väntas under kommande år. Tillväxtprognosen för 1989 och 1990 anges i propositionen till 3 resp. 2,5 %, vilket synes ligga i linje med de flesta andra bedömningar. Det innebär att draghjälpen utifrån för den svenska ekonomin avtar.

Inflationen förutses bli fortsatt låg i OECD-området. Regeringen gör bedömningen att prisökningen i konsumentledet under både 1989 och 1990 blir 4 %. Mot bakgrund av den vikt som den ekonomiska politiken i många länder fäster vid kampen mot inflationen – vilket bl.a. har demonstrerats av sommarens räntehöjningar – skärps ytterligare kravet på en dämpad kostnadsutveckling i den svenska ekonomin.

Regeringen framhåller att världsekonomin utveckling kännetecknas av ett stort mått av osäkerhet. Särskilt framhålls risken för att tillväxten bromsas upp kraftigare än som förutsetts, främst som en följd av de stora finansiella obalanser som fortfarande råder mellan de tre största länderna. Även om det inte kan uteslutas att det sker en tvärare inbromsning än vad de flesta konjunkturbedömare nu räknar med, finns det emellertid flera positiva inslag i världsekonomin som kan bädda för en god utveckling i industriländerna under 90-talet, när en kommande dämpning väl är avklarad.

De faktorer som kan ge ett bra 90-tal är för det första att inflationen är tillbaka på 60-talsnivå i de stora industriländerna. Det senaste årets utveckling visar också att det går att hålla nere inflationen även vid snabb produktionsökning och högt kapacitetsutnyttjande. För det andra har företagen genomgående en bättre vinstnivå än under 70-talet. För det tredje sker stora teknologiska genombrott bl.a. på dataområdet, som kan skapa nya

affärsmöjligheter och bidra till ökad ekonomisk tillväxt. För det fjärde sker genom EG:s arbete för att förverkliga en fri inre marknad en vitalisering av de europeiska ekonomierna. Sist men inte minst viktigt sker betydande avregleringar och skattesänkningar i många industriländer. Den osedvanligt långa uppgångsperioden under 1980-talet har initierats i länder med lågt skattetryck. Allt fler länder i omvärlden ansluter sig till den våg av skattesänkningar som för närvarande rullar fram.

Denna utveckling innebär sammantaget att 1990-talet kan erbjuda goda exportutsikter för svenska företag men också att kraven skärps på den ekonomiska politiken i Sverige, om vårt land inte skall ligga kvar i kön på den internationella tillväxtligan. Genomsnittligt är skattetrycket väsentligt lägre i andra industriländer. Vad värre är – medan skattetrycket sänks utomlands, skall det ligga kvar på en fortsatt rekordhög nivå i Sverige enligt regeringens prognos.

Moderata samlingspartiet bedömer det mot denna bakgrund som angeläget att den stora skattereformen i Sverige påbörjas redan 1989 i större utsträckning än vad regeringen föreslår. Det är vidare nödvändigt att de skattesänkningar som för närvarande förbereds i olika skatteutredningar leder till en markerad sänkning av skattetrycket.

2.2 Den svenska ekonomin

I januari utgick regeringen i sitt huvudalternativ från att lönestegringen skulle stanna vid 4 % under 1988. I den reviderade finansplanen tvingades regeringen höja prognosen till 6 % (se tabell 1). I den moderata partimotionen i januari förutsågs att avsaknaden av skattelättnader, som kunde dämpa lönestegringen, skulle leda till en kostnadsökning i år på över 7 %. Vi vidhöll denna bedömning i den moderata partimotionen i maj. Nu tvingas regeringen återigen ändra sig och revidera upp prognosen för 1988 till 7,5 %. Än en gång har det således visat sig att regeringen varit alltför optimistisk och felbedömt lönekostnadsutvecklingen, medan den prognos som moderata samlingspartiet gjorde redan i januari visat sig bli i allt väsentligt korrekt.

Regeringens genom åren systematiska underskattning av kostnadsutvecklingen är mer allvarlig än vad missade prognoser är i största allmänhet. Den har inneburit att ekonomiska beslut – både i den offentliga och i den privata sektorn – har träffats på felaktigt underlag. Det råder således inget tvivel om att den snabba skärpningen av skattetrycket till stor del är en följd av att den faktiska inkomstutvecklingen blivit en helt annan än den prognosticerade, som legat till grund för planeringen.

Tabell 1

Försörjningsbalans och nyckeltal (genomsnittlig årlig volymförändring i %, där ej annat anges)

	1988 Reg. rev. finansplan	1988 Reg.	1989 Reg.	1989 KI	1990 Reg.
BNP	2,2	2,8	1,7	1,5	1,3
Privat konsumtion	3,0	2,7	1,9	2,3	1,5
Offentlig konsumtion	1,1	1,4	1,7	1,3	1,0
Statlig	0,8	0,2	1,4	1,4	-0,5
Kommunal	1,3	1,9	1,8	1,3	1,5
Bruttoinvesteringar	3,8	5,6	2,3	2,8	1,3
Lagerinvesteringar ¹	0,3	0,4	0,5	0,3	0,3
Export av varor och tjänster	2,7	3,9	3,3	3,2	2,6
Import av varor och tjänster	4,9	5,5	5,3	5,9	3,4
Prisökning dec-dec	5,3	6,3	5,9	5,5	5,7
Prisökning, årsgenomsnitt	5,4	5,8	6,0	6,1	5,8
Löneökning	6,0	7,5	7,0	7,5	7,0
Hushållens sparkvot, nivå	-3,7	-2,6	-1,5	-2,8	-1,4
Bytesbalans, mdr.kr.	-10,8	-10,0	-13,8	-12,6	-18,1

¹ Förändring i % av föregående års BNP.

(Reg. = regeringens höstbedömning, KI = Konjunkturinstitutets höstprognos).

Regeringen har nu uppenbarligen lärt av läxan och förutspår därför lönekostnadsökningar såväl 1989 som 1990 på 7 %. Med hänsyn till det överhettade läget på arbetsmarknaden och regeringens otillräckliga förslag till skattelättnader är det emellertid troligt att löneökningarna under åtminstone 1989 blir ännu större.

Trots snabbare lönestegring justerar regeringen ned prognosen för den privata konsumtionen under 1988. Detta har stöd i bl.a. siffrorna för försäljningen i detaljhandeln under året. Det förefaller således som om försämringen av hushållens sparande har upphört. För 1989 och 1990 förutser också regeringen en viss återhämtning av sparandet, vilket dock inte konjunkturinstitutet gör i sin prognos. Eftersom regeringen inte vidtagit några verkningfulla åtgärder för att förbättra sparandet torde konjunkturinstitutets prognos vara mer realistisk. Då skulle också den privata konsumtionen även under 1989 och 1990 växa snabbare än tillväxten i hela ekonomin. Behovet av sparstimulerande åtgärder understryks därmed ytterligare.

Den offentliga konsumtionen bedöms av regeringen öka med 1,4 % under 1988, vilket innebär en upprevidering sedan i våras. Den högre ökningstakten förklaras av att kommunerna väntas expandera med nästan 2 % i år. Den kommunala verksamheten fortsätter därigenom att växa nästan dubbelt så snabbt som vad riksdagen fastställt som önskvärt. Våra förutsägelser från i våras bekräftas således av utvecklingen. För 1989 och 1990 förutser regeringen en fortsatt alltför snabb expansion av den kommunala verksamheten. Vi håller inte för uteslutet att ökningen kan komma att bli 2 % också under dessa år, om inte motåtgärder sätts in från statsmakternas sida.

De totala investeringarna förutses öka med 5,6 % i år och dämpas successivt 1989 och 1990. Regeringens prognos förefaller i detta avseende rimlig.

Trots det försämrade kostnadsläget har exporten utvecklats bättre än väntat. Den främsta förklaringen är den oväntade styrka som världsekonomin uppvisat under året. Trots den högre exportsiffran förlorar emellertid Sverige andelar på världsmarknaden. Därmed fortsätter den negativa trend för exporten som inleddes under andra halvåret 1984, efter det att de omedelbara devalveringseffekterna ebbat ut. För närvarande torde emellertid inte försämringen av kostnadsläget utgöra den viktigaste hämskon för exportutvecklingen. Snarare är det restriktioner på ekonomins utbudssida, bl.a. bristen på arbetskraft, som betyder mest. Inför utsikterna av en avmattning i världsekonomin räknar regeringen med att exporten växer allt långsammare. Enligt vår uppfattning kan ändå dess prognos visa sig alltför optimistisk med tanke på risken för alltför höga löneökningar nästa år.

En fortsatt hög inhemsk efterfrågan ligger bakom den stora importökningen under 1988. Regeringen räknar också med att importen ökar snabbare än exporten såväl 1989 som 1990. Därmed ökar underskottet i bytesbalansen successivt till 18 miljarder 1990. Att inte underskottet växer snabbare beror på förväntad gynnsam utveckling för de svenska exportpriserna i förhållande till importpriserna. De senaste årens lägre råolja- och prisvinster för svenskt näringsliv på exportmarknaden kan dock inte väntas bestå. Med tanke på att den reala handelsbalansen sedan flera år genomgår en fortlöpande försämring, är det inte osannolikt att bytesbalansen kommer att försvagas mera än vad regeringen anger, vid oförändrad ekonomisk politik.

Sett från produktionssidan har den svenska industrikonjunkturen varit mycket stark under 1988. Detta förklaras av en bättre exportutveckling än vad som tidigare förutsetts. Den fortsatt höga inhemska efterfrågan och det dåliga hushållssparandet verkar dock återhållande på industrins möjligheter att dra nytta av den gynnsamma internationella utvecklingen.

Både konjunkturinstitutets senaste barometer och statistik från statistiska centralbyrån bekräftar att kapacitetsutnyttjandet är mycket högt i industrin. Detta beror både på att investeringarna under 1980-talet varit otillräckliga och på att arbetskraftsbrist råder i många regioner och branscher. Produktivitetsoökningen i den svenska ekonomin beräknas av konjunkturinstitutet bli 0,5 % både 1988 och 1989. Denna svaga ökning innebär på kort sikt att sysselsättningen hålls uppe, men också att den underliggande inflationstakten drivs upp med negativa konsekvenser för den långsiktiga konkurrenskraften. Den dåliga produktivitetsovecklingen innebär i kombination med bristen på arbetskraft en allvarlig begränsning av tillväxten från utbudssidan.

Regeringen räknar med att BNP stiger med 2,8 % 1988, vilket är lågt i förhållande till tillväxttakten i OECD-området. Under 1989 och 1990 förutses en successiv dämpning av tillväxten ner mot drygt 1 %. Detta belyser tillväxthindrens negativa inverkan på möjligheterna att uppnå en högre eller i vart fall en lika hög tillväxt som i andra viktiga industriländer. Mot bakgrund av de flaskhalsproblem som finns i ekonomin är det heller inte uteslutet att produktivitetsoökningen blir ännu lägre. Den låga siffran visar också att svensk ekonomi står inför nya kostnadsproblem.

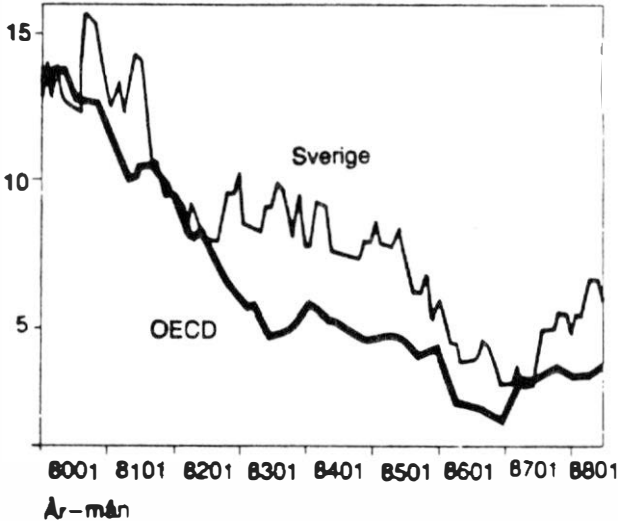
Prisökningarna har under i stort sett hela 1980-talet varit större än i omvärlden, vilket framgår av diagram 1. Under 1986 och 1987 dämpades

visserligen inflationstakten påtagligt, men den var ändå avsevärt snabbare än i viktiga konkurrentländer. Regeringens ekonomiska politik förmådde sedan inte konsolidera den lägre inflationstakt som var ett direkt resultat av de internationella prissänkningarna på råolja.

Mot. 1988/89
Fi-4

DIAGRAM 1 Inflationstakten i Sverige och OECD

Procent



Källa: OECD, Main Economic Indicators

I januari bedömde regeringen att priserna skulle stiga med drygt 3 % under 1988. Från moderat sida framhölls att en realistisk inflationsprognos snarare borde ligga över än under 5 %. I den reviderade finansplanen tvingades regeringen indirekt erkänna att vår bedömning var riktig genom att höja prognosen till 5,4 %. Vid denna tidpunkt bedömde emellertid vi att utvecklingen under våren snarare tydde på att slutsiffran skulle bli ca 6 %. Vår slutsats bekräftas av utvecklingen. Regeringen har tvingats revidera upp prognosen till 6,3 % (december-december). För 1989 och 1990 förutser regeringen en inflationstakt på omkring 6 %. Mot bakgrund av risken för stora löneökningar under 1989 kan dock inflationstakten accelerera ytterligare.

Sammanfattningsvis kan konstateras att den svenska ekonomins balansproblem fortsätter att förstärkas. Möjligheten ter sig mycket avlägsen att – i enlighet med den under hösten 1987 fastlagda ekonomiska politiken på medellång sikt – fram till början av 1990-talet arbeta upp överskott i bytesbalansen, som skulle kunna användas för amortering av utlandsskulderna. Med nuvarande inriktning av den ekonomiska politiken är risken i stället påtaglig att bytesbalansunderskottet accelererar, tillväxten stagnerar och arbetslösheten ökar i början av 1990-talet.

2.3 Regeringen kapitulerar för inflationen

I 1983 års finansplan, som var den första efter socialdemokraternas återkomst till regeringsmakten, avvisades såväl åtstramningspolitik som offentlig utgiftsexpansion till förmån för en "tredje väg", vilken angavs kunna förena hög sysselsättning med låg inflationstakt. I föreliggande proposition hävdar regeringen nu inledningsvis att målet "låg inflation" i betydande utsträckning har uppnåtts. Detta strider emellertid mot det omedelbart därpå följande konstaterandet att pris- och kostnadsökningarna är högre i Sverige än i omvärlden. Än mer märkligt ter sig påståendet mot bakgrund av att regeringen räknar med att prisstegringen – även efter insättandet av de åtgärder som nu föreslås – skall ligga kvar vid 6 % både 1989 och 1990, dvs. avsevärt över OECD-genomsnittet.

Detta måste tolkas som att regeringen har gett upp kampen mot inflationen. Slutsatsen stärks av finansministerns intervjuuttalande (SvD 1988-11-06) att det nu inte finns något att göra åt detta problem. Av allt att döma kommer han i fortsättningen att avstå från sina tidigare försök att prata ned prisstegringen. Men detta innebär också ett indirekt erkännande av att den tredje vägens ekonomiska politik inte har fungerat. Det visade sig inte möjligt att klara både hög sysselsättning och låg inflation med den uppläggning av den ekonomiska politiken som regeringen valt.

2.4 Regeringens ansvar för det stigande skattetrycket

Sedan regeringsskiftet 1982 har skattetrycket stigit från 50,1 % till 55,9 % 1988. Det motsvarar en ökning med 64 miljarder kronor jämfört med om skattetrycket varit oförändrat. 64 miljarder är nästan lika mycket som staten tar in på den statliga inkomstskatten eller ca 15 000 kronor per yrkesverksam svensk.

Den socialdemokratiska regeringen lovade inför valen 1982 och 1985 att skattetrycket skulle hållas oförändrat. Ändå har det efter de båda valen stigit till nya rekordnivåer, vilket brukar bortförklaras med att lönerna och den privata konsumtionen stigit för snabbt och att skattetrycket därigenom drivits upp med "automatik".

Men det är långtifrån hela sanningen. Bakom det stigande skattetrycket ligger 119 olika skattechöjningar samt avsaknaden av inflationsskydd i den statliga inkomstskatteskalen. Det är således regeringens medvetna politik som drivit upp skattetrycket.

Den offentliga sektorns inkomster kommer främst från direkta skatter till stat och kommun, från indirekta skatter (moms, punktskatter och löneskatter) samt från socialförsäkringsavgifter. De direkta skatterna, löneskatterna och socialförsäkringsavgifterna baseras på lönesumman, medan momsen och punktskatterna i huvudsak följer den privata konsumtionen. Löneskatterna är den del av de avgifter som tas ut på lönesumman och som inte direkt är kopplade till en motsvarande förmån.

Lönesumman steg mellan 1982 och 1987 med 55 %, medan de direkta skatterna till staten under samma period ökade med 110 %, dvs. dubbelt så snabbt. Detta beror på det bristande inflationsskyddet i skatteskalen, dvs. på en medveten politik från regeringens sida att låta sammanfallande pris- och

löneökningar leda till högre inkomstskatt. Inkomsttagarna flyttas därigenom upp i skatteskalen till allt högre marginalskattenivåer.

Sedan 1982 har den privata konsumtionen stigit med 57 % i löpande priser. Under samma period har statens inkomster från momsens ökat med 75 %. Den viktigaste orsaken till den snabbare ökningstakten är att momsens höjdes den 1 januari 1983. Även i fråga om momsintäkterna är det således aktiva insatser från regeringens sida som drivit upp skatteuttaget.

Lönesumman ökade, som ovan framhållits, mellan 1982 och 1987 med 55 %, men intäkterna från socialförsäkringsavgifterna ökade med 59 % och från löneskatterna med inte mindre än 200 %! Det kan således inte heller i detta avseende råda något tvivel om att regeringen aktivt bidragit till skattetryckets ökning genom höjningar av såväl socialförsäkringsavgifter som löneskatter.

Till en del svarar kommunerna för att skattetrycket stigit, men regeringen har ett indirekt ansvar även för detta genom sitt motstånd mot det moderata förslaget om kommunalt skattestopp. Kommunalskatteinbetalningarna har sedan 1982 ökat med 61 %. Då dessa baseras på lönesumman två år tidigare, är det löneutvecklingen 1980–1985 man skall jämföra med. Denna var emellertid endast 49 %, och skillnaden visar tydligt att kommuner och landsting höjt skatten.

Slutsatsen är entydig: Regeringen bär ansvaret för det rekordhøga skattetrycket.

2.5 Problem med konkurrenskraft och utvecklingskraft

Den svenska ekonomins grundläggande problem kvarstår i allt väsentligt, trots den till synes tämligen gynnsamma utvecklingen under de internationella högkonjunkturåren på 1980-talet. Det framgår när den långsiktiga utvecklingen av produktion, realinkomst och konsumtion jämförs med vad som skett i andra länder.

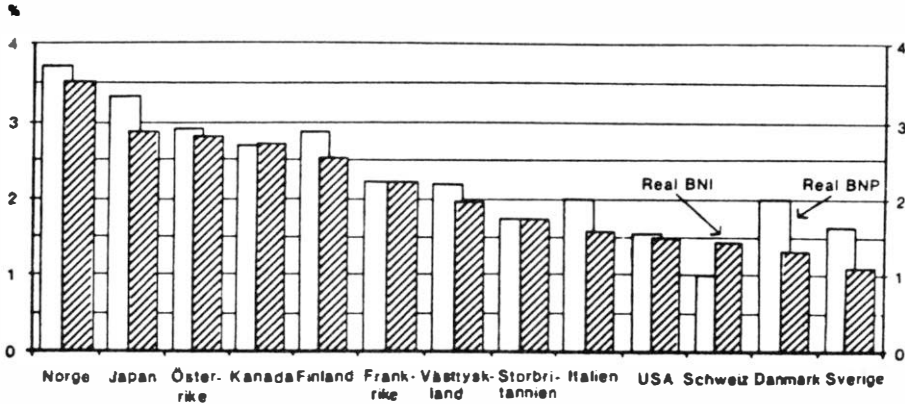
Under perioden 1870–1960 hade Sverige den näst Japan snabbaste BNP-tillväxten per capita i världen. Sedan ungefär 1970 ligger Sverige däremot nära botten på OECD:s tillväxtliga. Jämförs tillväxttakten för real bruttonationalinkomst (BNI) per capita sedan 1970, ligger Sverige på en bottenplats (se diagram 2).

DIAGRAM 2

Real årlig tillväxt per capita, 1970-85

Mot. 1988/89

Fi4



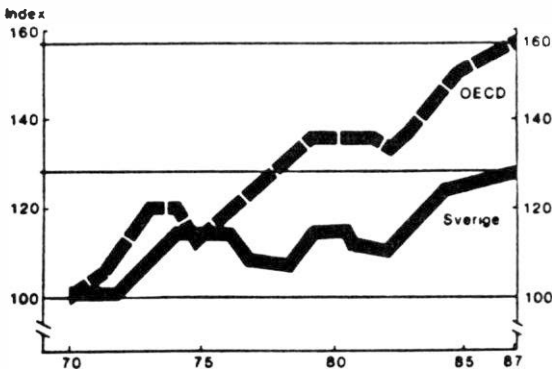
Källa: OECD

När det gäller BNP per capita har Sverige glidit ner från den tidigare topplaceringen bland världens länder till sjunde plats, strax ovanför OECD-genomsnittet. Eftersläpningen i förhållande till andra länder är emellertid långt kraftigare vid en jämförelse av real disponibel hushållsinkomst för industriarbetare. Med detta mått intar Sverige en föga imponerande nittondeplats. Resultatet blir likartat, om man jämför privat konsumtion per invånare.

Av diagram 3 framgår produktionsutvecklingen inom tillverkningsindustrin i jämförelse med OECD. Diagrammet visar att den svenska industriproduktionen drabbades ännu hårdare än vad som var fallet i flertalet OECD-länder av den allmänna nedgången av den ekonomiska tillväxten vid

DIAGRAM 3

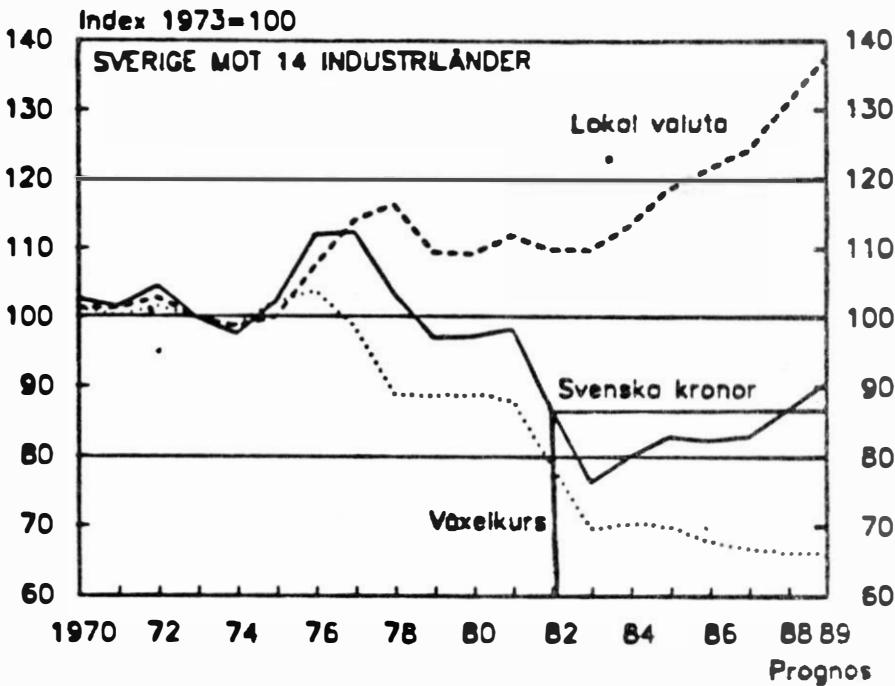
Produktionsutvecklingen inom tillverkningsindustrin



Källa: OECD: Historical statistics 1960-85, and Economic Outlook.

1970-talets mitt. Problemen accentuerades av att Sverige hade relativt stora resurser knutna till tillbakagående sektorer och av den kostnads-kris som inträffade vid denna tidpunkt. Industriproduktionen kom därmed att stagnera under nästan ett helt decennium – en stagnation som i själva verket varade längre än någon tidigare stagnationsperiod efter industrialismens genombrott i Sverige. Trots en viss återhämtning efter de stora devalveringarna 1981 och 1982 har industriproduktionens tillväxt i Sverige sedan 1970 varit ungefär 20 % långsammare än OECD-genomsnittet. För BNP som helhet är eftersläpningen ungefär lika stor.

DIAGRAM 4
Relativ lönekostnad per producerad enhet



Källa: Handelsbanken

Anm.: Kurvan för lokal valuta anger den relativa lönekostnaden per producerad enhet exkl. växelkursens inverkan. I kurvan för svenska kronor ingår växelkursen.

Det är anmärkningsvärt att både BNP och industriproduktionen i Sverige inte ens efter 1981 och 1982 års stora devalveringar har utvecklats bättre än OECD-genomsnittet, trots att devalveringarna bidragit till ett engångslyft av produktionsvolymen i samband med ökat kapacitetsutnyttjande.

Den förbättring av konkurrenskraften som skedde under första hälften av 1980-talet kom till stånd enbart som en följd av devalveringarna. Parallellt med kostnadsförbättringen har emellertid skillnaden i löneökningstakt mellan Sverige och de viktigaste konkurrentländerna vidgats. Därmed ökar

lönerna och även priserna allttjämt i en takt som inte är förenlig med den rådande fasta växelkurspolitiken. Sedan 1982 är ökningstakten omkring 50 % snabbare än i de viktigaste konkurrentländerna. Under 1988, 1989 och 1990 förefaller denna skillnad vidgas ytterligare.

Detta innebär att det kostnadsförsprång som svenskt näringsliv erhöll efter devalveringarna 1981 och 1982 håller på att försvinna. Problemen med de alltför stora löneökningarna har också tilltagit under de senaste sex åren. Redan nästa år torde devalveringseffekten från 1982 vara borta (se diagram 4, kurvan för svenska kronor). Om effekten av valutakursförändringarna exkluderas (se kurvan lokal valuta) visar det sig att den underliggande försämringen av konkurrenskraften under perioden 1982–1988/89 varit nästan dubbelt så stor som under kostnadskrisen vid mitten av 1970-talet. Den alltför snabba kostnadsutvecklingen utgör således ett av flera allvarliga problem i den svenska ekonomin.

Ett annat problem är att vinstförbättringen efter devalveringarna 1981 och 1982 främst inneburit att basindustrierna återhämtat sig, medan utvecklingen inom högteknologiska branscher fortsatt att släpa efter.

Eftersom världsmarknaden för basindustrierna präglas av låg tillväxttakt och fallande relativpriser, konkurrerar en stor del av den svenska industrin på nästintill stagnerande marknader och får dessutom allt sämre betalt i utländsk valuta för sina produkter. Så länge basindustrierna dominerar produktionen krävs därför ett allt lägre relativt kostnadsläge – med åtföljande försämring av levnadsstandarden i förhållande till andra länder – för att den fulla sysselsättningen skall kunna bibehållas.

Slutsatsen måste alltså bli att de grundläggande problem med pris- och lönebildningen som ständigt återför ekonomin till nya balansproblem tilltagit under 1980-talet. Dessutom har omstruktureringen och utbyggnaden av näringslivet gått för långsamt.

De ekonomiska problemen i Sverige är således i huvudsak av två slag, nämligen problem med *konkurrenskraften* och med *utvecklingskraften*.

Den kostnadsanpassning som genomfördes i samband med devalveringarna 1981 och 1982 medförde att efterfrågan på svenska varor steg. Till följd av det låga kapacitetsutnyttjandet i början av 1980-talet ledde efterfrågeökningen till högre produktion och ökad sysselsättning. En ökning av kapacitetsutnyttjandet innebär emellertid enbart en engångshöjning av produktionen. Varaktigt tillväxt, dvs. en fortlöpande ökning av produktionen, förutsätter att produktionskapaciteten byggs ut. Av detta följer att en ökning av efterfrågan eller en förändring av efterfrågans sammansättning genom exempelvis en devalvering inte automatiskt leder till en *varaktig* ökning av tillväxten.

Ekonomisk tillväxt är därför i allt väsentligt beroende av ekonomins utbudssida. En gynnsam efterfrågeutveckling på svenska varor (och ett gynnsamt kostnadsläge) är ett nödvändigt men alls inte tillräckligt villkor för tillväxt. För att ett gott efterfrågeläge skall kunna omsättas i varaktigt högre tillväxt måste funktionsdugligheten på ekonomins utbudssida vara tillräckligt hög. I annat fall leder produktionsuppgången till flaskhalsproblem och vidare till en inflationistisk utveckling av ekonomin som förr eller senare återför konkurrens/kostnadssituationen och efterfrågan till utgångsläget.

Det är just detta som nu sker i den svenska ekonomin. Ekonomins

utbudssida har inte den erforderliga funktionsdugligheten. Därmed fullföljs inte den produktionsuppgång som devalveringspolitiken skapade i en varaktigt högre tillväxttakt.

En väl fungerande utbudssida är inte heller bara en fråga om tillräcklig mängd arbetskraft och kapital och en kvantitativ ökning av produktionskapaciteten. Minst lika viktigt är det att världsekonomin signaler om vilka varor och tjänster som har goda framtidsutsikter (snabbt växande marknader och stigande relativpriser) tillåts slå igenom i ekonomin och att ekonomins utbudssida besitter sådan flexibilitet och anpassningsförmåga att resurser i form av t. ex. arbetskraft och kapital kan föras över från företag med svaga framtidsutsikter till företag och branscher med goda betingelser. Tillväxten har därmed både en kvantitativ och en kvalitativ sida.

Den s.k. tredje vägens politik har misslyckats med att komma till rätta med kostnadsproblemen, vilket innebär att konkurrenskraften successivt försämrats. Inte heller har regeringen förmått att förbättra utvecklingskraften i ekonomin.

Härtill kommer att skattetrycket har förstärkts. Ingenting har gjorts för att bryta upp de offentliga monopolen inom vård, barnomsorg och utbildning, som kännetecknas av låg effektivitet och långa köer. Inom många områden i näringslivet kvarstår problem med konkurrensbegränsningar, etableringshinder, regleringar, förbud och föreskrifter. Även införandet av löntagarfonder och den ökade osäkerheten om spelreglerna har försvagat flexibiliteten på ekonomins utbudssida.

Mot denna bakgrund står det klart att regeringen inte förmått utnyttja de goda internationella förhållandena under 1980-talet till att på allvar ta itu med de underliggande problemen med konkurrenskraften och utvecklingskraften i den svenska ekonomin.

3 Regeringens ekonomisk-politiska åtgärder

3.1 Den allmänna inriktningen

Regeringens nya ekonomisk-politiska strategi, såsom den presenterats i föreliggande proposition och uttolkats av finansministern efter valet, skulle kunna tolkas som en framgång för de socialdemokrater som företräder ett realistiskt ekonomiskt synsätt. På det verbala planet uppvisar analysen och strategin vissa likheter med det ekonomisk-politiska program som moderata samlingspartiet länge förespråkade.

Vi konstaterar således med tillfredsställelse att regeringen avvisar såväl åtstramning genom skattehöjningar som inkomstpolitik. Problemet är inte så mycket konsumtionens ökning som det förhållandet att produktionen utvecklas för långsamt. Det är sedan länge vår uppfattning att den ekonomiska politiken mindre bör inriktas på att styra efterfrågan och mer på att påverka ekonomins utbudssida – en inställning som finansministern enligt egen utsago mer och mer kommit att bekänna sig till. Utbudsinriktade åtgärder behövs således bl.a. för att motverka pris- och kostnadsstegringar-

na, förbättra den dåliga produktiviteten samt öka arbetskraftsutbudet och rörligheten på arbetsmarknaden.

Omsvängningen i regeringens synsätt innebär att den s.k. tredje vägens politik överges och skulle kunna tolkas som att man slår in på en "fjärde väg" för att ta itu med ekonomins grundläggande problem.

Av flera skäl ställer vi emellertid oss tvivlande till om regeringen verkligen menar allvar och är beredd att med konkreta åtgärder genomföra den klara kursomläggning som man förespråkar.

För det första är de åtgärder som föreslås i propositionen inte tillräckligt långtgående. I vissa fall går de t.o.m. i alldeles fel riktning. Vi återkommer till detta nedan.

För det andra har vi tidigare kunnat notera att de delar av det socialdemokratiska partiet som företräder ett realistiskt ekonomiskt synsätt misslyckats med att förverkliga sina intentioner. Det senaste försöket gjordes i den reviderade finansplanen 1986. Det program som då fördes fram kom på betydelsefulla punkter aldrig att genomföras, vilket bidragit till att ekonomins svårigheter nu tilltar.

- Den strama finanspolitik som då förutskickades skulle dämpa inflationen och medge en sänkning av ränteläget. Men inriktningen på skatthöjningar i stället för utgiftsminskningar har medfört att både inflationstakten och ränteläget dessvärre är högre än 1986.
- Skattepolitiken skulle inriktas på att underlätta löneavtal på låg nominell nivå och stimulera till arbete och sparande. Idag är skattetrycket uppemot 30 miljarder kronor högre än 1986, och marginalsatserna är högre för många inkomsttagare till följd av bl.a. bristande inflationsskydd. Som en konsekvens härav har löneökningstakten tilltagit och sparandet fallit till nya bottennoteringar.
- Förenklingar skulle göras av sådana regelsystem som hämmar näringslivet. Några sådana förenklingar har vi inte kunnat notera.
- De riktade insatserna för att öka hushållssparandet skulle intensifieras. Sedan följde bl.a. pensionskatten. Under år 1988 når, enligt regeringens egen prognos, hushållssparandet sin lägsta nivå i modern tid.

Det finns således gott om exempel på att regeringen inte förmått omsätta sina ambitioner i adekvata åtgärder. För att uppväga detta räcker det inte att kreditmarknaden har avreglerats. Dessutom har valutapolitiken i viss utsträckning liberaliserats, men regeringen tvekar fortfarande inför den fullständiga avreglering som moderata samlingspartiet länge förespråkade.

Ytterligare ett exempel på regeringens oförmåga att leva upp till sina programförklaringar är den utgiftsram för löneökningar inom det statliga avtalsområdet 1988 som aviserades 1987 och som fastställdes till 4 % i januari i år. Vi ställde oss i princip bakom den strävan som regeringen gav uttryck åt men påpekade att en smidig tillämpning förutsatte en avreglering av det statliga tjänstesystemet. Dessutom framhöll vi att det skulle innebära problem att löneutvecklingen på den övriga arbetsmarknaden avsevärt skulle komma att överträffa 4 %. I den praktiska tillämpningen fick löneavtalet höjas avsevärt. Och trots att regeringen sagt sig vilja fortsätta med att ange en

statlig löneram, sägs det nu ingenting om var den skall läggas, när löneökningarna i hela ekonomin förutspås bli 7 % 1989.

Mot. 1988/89

Fi4

Mot denna bakgrund måste vi inta en avvaktande hållning till de nya signaler som regeringen ger ifrån sig. Innebär emellertid den verbala omsvängningen att regeringen också är beredd att målmedvetet bedriva en politik som leder till sänkt skattetryck, avregleringar i näringslivet, mindre byråkrati och krångel, ökad rättssäkerhet samt att de offentliga monopolen bryts upp, att hushållssparandet stimuleras med verkningsfulla metoder samt att löntagarfonderna avvecklas, då kommer självfallet moderata samlingspartiet att hjälpa till med genomförandet.

Vi övergår nedan till att kommentera regeringens olika förslag i propositionen. Rent allmänt vill vi emellertid redan nu konstatera att de konkreta åtgärderna är mera selektiva och interventionistiska än utbudsekonomiska till sin karaktär.

3.2 Arbetsutbud

Ett ökat utbud av arbetskraft är naturligtvis av stor betydelse för den ekonomiska tillväxten och balansen. Effektiva åtgärder mot utbudshämmande faktorer framstår som än viktigare i ljuset av den väntade befolkningsutvecklingen, där de aktiva åldersgrupperna minskar och pensionärerna ökar.

Regeringen beskriver den stora efterfrågan på arbetskraft som en konsekvens av det allmänt förbättrade konjunkturläget. Det är emellertid bara en del av förklaringen till flaskhalsproblemen på arbetsmarknaden.

Den dåliga produktivitetsutvecklingen i den svenska ekonomin, främst i offentlig men också i privat sektor, innebär att tillväxten i huvudsak härrör från ökad sysselsättning. Men förvärvsfrekvensen är redan hög. När då efterfrågan på arbetskraft ökar, inträder överhettning. Den dåliga produktiviteten är ytterst ett uttryck för en felaktig struktur i den svenska ekonomin och för att strukturomvandlingen gått för långsamt.

En annan orsak till svårigheterna på arbetsmarknaden är den kommunala sektorns ökade efterfrågan på arbetskraft. Medan industrin beräknas kunna öka sin sysselsättning med ca 6 000 personer 1988 och något mindre 1989, sker en mycket kraftig sysselsättningsexpansion i kommunsektorn, där ca 17 000 resp. 14 000 personer väntas bli nyanställda under 1988 och 1989. Det innebär att ca 40 % av nettotillskottet till arbetsmarknaden får jobb i kommuner och landsting. Därigenom försvåras industrins rekryteringsmöjligheter och ekonomins välbehövliga omstrukturering och exportökning motverkas. Moderata samlingspartiet har vid flera tillfällen, senast i januari och i maj, i sina partimotioner föreslagit åtgärder som skulle begränsa expansionen i den kommunala sektorn. Den socialistiska majoriteten har emellertid avvisat våra förslag, vilket inneburit att den offentliga sektorns bidrag till problemen på arbetsmarknaden nu blir alltmer påtagliga.

En tredje orsak till problemen på arbetsmarknaden är den bristande funktionsdugligheten. Den socialdemokratiska politiken har medfört ekonomiska hinder mot rörlighet på arbetsmarknaden. De höga marginalskatterna minskar incitamenten att söka sig till ett nytt arbete. Realisationsvinstbeskattningen på bostäder försvårar vidare för en familj att flytta i samband

med byte av arbetsplats. Allra värst är situationen för bostadsrättsinnehavare.

Även på andra sätt försvåras rörligheten. Arbetsmarknadslagarna bidrar till att skapa en arbetsmarknad, där den som söker sig till en ny arbetsgivare får ett automatiskt underläge. Genom att arbetsförmedlingen bedrivs i form av ett statligt monopol förhindras specialiserade arbetsförmedlingar. Även de stödformer för arbetshandikappade som finns motverkar en bättre fungerande arbetsmarknad, genom att de medför att få handikappade arbetar på vanliga arbetsplatser – trots att en sådan placering i många fall skulle vara både bättre för den enskilde och mindre kostsam för statsmakterna.

Regeringens tal om att förbättra arbetsutbudet klingar ihålligt, när den samtidigt planerar att lagstifta om en sju semestervecka och förlängd föräldraledighet. Båda åtgärderna måste rimligen verka i motsatt riktning. Å andra sidan motsätter sig regeringen en anslutning till den utveckling mot en fri arbetsmarknad i Europa som skulle kunna tillföra den svenska arbetsmarknaden arbetssökande från EG-länderna.

Moderata samlingspartiet har under flera år lagt fram förslag som syftar till att förbättra arbetsmarknadens flexibilitet. Även om regeringens förslag i propositionen inom arbetsmarknadsdepartementets verksamhetsområde i vissa stycken är angelägna, är de inte tillräckligt långtgående för att på något avgörande sätt förbättra arbetsmarknadens funktionssätt.

Vi delar regeringens uppfattning att det är angeläget att vidta åtgärder som möjliggör för flyktingar och invandrare att komma in på den svenska arbetsmarknaden. Förslaget om merkostnadsbidrag är dock endast ett nytt namn för vad som tidigare kallades starthjälp. Avskaffandet av starthjälpen skedde så sent som under budgetåret 1987/88. Från moderat sida motsatte vi oss avskaffandet och har sedan dess föreslagit att stödformen skall införas på nytt. Vårt förslag avsågs senast i april i år av riksdagsmajoriteten. Det är naturligtvis bra att regeringen nu tänker om, men dess arbetsmarknadspolitik kan inte beskrivas som annat än vinglig. Vi motsätter oss dessutom i detta sammanhang att vissa inflyttningsorter utesluts. Merkostnadsbidraget bör utgå oavsett var i landet en person får arbete.

I en särskild kommittémotion med anledning av regeringens proposition behandlas regeringens förslag mer ingående. Där återfinns våra konkreta ställningstaganden. I motionen lägger vi också fram förslag om att det statliga arbetsförmedlingsmonopolet skall tas bort och att flexibla lönebidrag till arbetshandikappade skall införas.

I en särskild partimotion föreslår vi mer långtgående marginalsattesänkningar än vad regeringen förordar för att ytterligare stimulera arbetsutbudet och förbättra arbetsmarknadens funktionsduglighet.

Dessutom vill vi reformera realisationsvinstbeskattningen på bostäder för att underlätta byte av bostad. Nuvarande regler motverkar flyttning från en ort till en annan. Det är angeläget att bostäder i realisationsvinstbeskattningshänseende behandlas på samma sätt, oavsett om det är fråga om en bostad i småhus eller en bostad i flerfamiljshus. Reavinstskattereglerna för bostadsrätter bör därför ändras så att de ansluter till de regler som gäller för småhus. Det innebär att uppskovsregler skall införas. Uppskov skall vidare

kunna medges vid försäljning av bostadsrätt och köp av småhus och vice versa. Därigenom kommer bostadsmarknaden att fungera smidigare, vilket också leder till en bättre fungerande arbetsmarknad.

Mot. 1988/89
Fi4

3.3 Byggverksamhet

Regeringen aviserar att regleringen av byggverksamheten i Stockholms- och Göteborgsområdena skall förlängas till att gälla även 1990 samt att det s.k. oprioriterade byggandet i övrigt i landet skall minskas med 5 % i förhållande till 1988 års nivå. I Stockholm och Göteborg skall delegationerna för ökat bostadsbyggande få större inflytande över vilka byggprojekt som skall genomföras. Redan när byggstoppet infördes hävdade vi att det inte skulle lösa några problem men skapa desto fler. Utvecklingen har visat att dessa farhågor var välgrundade. Byråkratin frodas och redan nu är byggkvoten i Stockholm in-tecknad fram till 1990. En lång rad ytterst angelägna objekt har inte kunnat inrymmas i kvoten. I vissa bostadsområden kommer angelägen kommersiell och samhällelig service inte att kunna erbjudas medborgarna under lång tid på grund av byggstoppet. Företag med god lönsamhet och utveckling kan inte bygga ut sin kapacitet. Regeringens förhoppning att dessa företag skulle flytta ut verksamheten från Storstockholm till övriga landet har, som vi förutsåg, kommit helt på skam.

Enligt vår uppfattning är det fel att bromsa produktiva investeringar, som är till gagn för hela vårt land. Nya arbetsplatser i storstadsområdena leder till ökad sysselsättning även i övriga delar av landet utan att några regionalpolitiska styrmedel behöver tillgripas. Inte heller är det förenligt med regeringens nyväckta intresse för avreglering att utvidga och förlänga dessa regleringar. Enligt vår uppfattning bör riksdagen avskaffa möjligheten för regeringen att med användande av lagen (1971:1204) om byggnadstillstånd tillgripa byggstopp.

Socialdemokraternas bostadspolitik kännetecknas av en ryckighet som saknar motstycke. Den nu föreslagna höjningen av den garanterade räntan för nya ombyggnadslån skulle resultera i att den för några år sedan högprioriterade ROT-verksamheten i praktiken upphör. Kostnadshöjningarna kommer ju inte att kunna kompenseras med högre hyresuttag på grund av bruksvärdessystemets konstruktion. De som drabbas hårdast av de föreslagna åtgärderna är alla de hyresgäster som bor i fastigheter med upprustningsbehov. Men dessutom medför tvärstoppet plötsligt ändrade planeringsförutsättningar och ofta ekonomiskt avbräck för berörda fastighetsägare. De byggföretag som specialiserat sig på ombyggnader råkar också illa ut, eftersom de har varken personal eller utrustning för nybyggnation.

Moderata samlingspartiet avvisar förslaget. Enligt vår uppfattning är det nödvändigt att äldre fastigheter kan moderniseras och upprustas. De utgör ofta ett omistligt inslag i bostadsmiljön. Om det blir ekonomiskt ogenomförbart att i fortsättningen renovera äldre fastigheter därför att regelsystemet favoriserar nybyggnad, är risken uppenbar att äldre stadsdelar kommer att drabbas av en ny rivningsvåg liknande den vi upplevde under 1960-talet och i början av 1970-talet. Detta kan man undvika endast om kapitalkostnaden är lika hög vid ombyggnad som vid nybyggnad.

Ytterligare ett skäl att avvisa förslaget är att den upprustning av äldre ålderdomshem som nu har påbörjats inte kommer att kunna fullföljas. Under lång tid motarbetade socialdemokraterna vårt förslag om att även ålderdomshem skulle kunna moderniseras med hjälp av bostadslån. Sedan riksdagen infört denna möjlighet genom en särskild lånekungörelse har förhållandena för våra gamla börjat förbättras. Nu kommer kommunerna att tvingas avbryta detta angelägna arbete. Även på detta område kan följden bli att befintliga fastigheter rivs för att byggas upp igen med utnyttjande av den lägre nybyggnadsräntan.

Vi har tidigare föreslagit att nuvarande subventionerade lån till ROT ersätts med ett system med skattefri avsättning till reparationsfonder. Förslaget upprepas och redovisas mer utförligt i vår kommittémotion 1988/89:Fi24. I avvaktan på att ett system med skattefri avsättning till reparationsfonder införs bör den garanterade räntan vid ombyggnad sammanfalla med nybyggnadsräntan.

Regeringen föreslår vidare att de statliga räntesubventionerna i form av räntebidrag minskas med 300 milj. kr. från 1 juli 1989. Bostadsministern meddelar att det konkreta förslaget ännu inte utformats men att avsikten är att kvarvarande räntesubventioner skall dras in för hus som byggts eller byggts om med stöd av räntekungörelsen eller motsvarande äldre stödformer – dvs. i huvudsak hus byggda eller ombyggda före år 1968. Frånsett den märkliga arbetsmetoden att föreslå besparingar utan att samtidigt redovisa den konkreta utformningen uppvisar förslaget principiella likheter med av moderata samlingspartiet tidigare föreslagna besparingar vad gäller räntebidrag. En besparing på 300 milj. kr. är dock helt otillräcklig.

Statens kostnader för räntebidrag ökar mycket snabbt och det är enligt vår uppfattning av samhällsekonomiska skäl nödvändigt att genomföra mer omfattande besparingar. Dessa bör kopplas till genomförandet av rejäla skattesänkningar för alla.

Samtidigt som vi upprepar vårt tidigare förslag om en snabbare genomförd och längre gående marginalskattereform, återkommer vi därför med förslag om ändrade regler vad gäller räntebidrag. Förslaget, som redovisas mer utförligt i kommittémotion, innebär att räntebidragen avskaffas för fastigheter byggda före 1975. Dessa hus har haft räntebidrag i femton år eller längre, och kvarvarande bidrag är i flertalet årgångar relativt små. Spareffekten på statsbudgeten uppgår till ca 1 miljard kronor och den genomsnittliga hyresökningen blir 65 kronor per månad.

För närvarande är investeringsfonderna frisläppta för investeringar i stödområdena t.o.m. mars 1989 och för miljöinvesteringar t.o.m. mars 1990. Regeringen föreslår att frisläppet bör förlängas ett år – dvs. till mars 1990 resp. mars 1991 – och även i fortsättningen begränsas till dessa typer av investeringar. Under förlängningsperioden bör investeringsavdrag, enligt regeringens förslag, inte medges vid utnyttjande av investeringsfond för byggnadsinvesteringar i stödområdena. Dessa åtgärder är enligt moderata samlingspartiets uppfattning ännu ett uttryck för regeringens ambition att detaljstyra företagens investeringar, något som illa rimmer med ambitionen att avreglera. Enligt vår uppfattning bör regeringen besluta om ett generellt frisläpp av de allmänna investeringsfonderna och investeringsreserverna.

3.4 Konkurrensfrågor

Regeringen förutskickar att den inom kort kommer att tillsätta en utredning om konkurrensförhållandena i den svenska ekonomin. Utredningen bör, enligt regeringen, med ledning av tidigare gjorda analyser av befintliga regleringar och deras konsekvenser föreslå åtgärder som ökar konkurrensen och stärker konsumenternas ställning samt bidrar till lägre priser och högre ekonomiskt välbefinnande.

Moderata samlingspartiet delar regeringens uppfattning att det är angeläget att öka konkurrensen på olika områden inom den svenska ekonomin. Regeringen vill emellertid begränsa utredningsarbetet till livsmedels-, transport-, bygg- och bostadssektorerna samt handeln. Enligt vår uppfattning är det viktigt att även den offentliga sektorns produktionsmonopol analyseras och att utredningen föreslår åtgärder som ökar konkurrensen och stärker konsumenternas ställning på berörda områden. Det är angeläget att konkurrensen ökar inte bara inom den offentliga sektorn utan också mellan den privata och den offentliga sektorn.

3.5 Jordbrukspolitiken

Regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad som anförts om livsmedelspolitikens mål och medel och aviserar att man kommer att tillsätta en parlamentarisk arbetsgrupp, som skall fungera som en livsmedelspolitisk beredning med uppgift att dels utvärdera 1985 års jordbrukspolitiska beslut, dels utforma förslag till en ny livsmedelspolitik fr.o.m. år 1990 i ljuset av bl.a. GATT-förhandlingarnas resultat. Arbetsgruppen skall enligt regeringen även behandla en eventuell provisorisk lösning för år 1989 i den mån en dylik blir nödvändig med hänsyn till GATT.

Moderata samlingspartiet har i tidigare motioner redovisat sin syn på jordbrukspolitiken och har i och för sig ingenting att invända mot vad regeringen anför om livsmedelspolitikens mål och medel. Det är emellertid angeläget att ett kommande reformarbete tar hänsyn till berättigade krav hos såväl konsumenter som producenter. Den takt i vilken den önskvärda avregleringen kan bedrivas bestäms i hög grad av motsvarande utveckling i andra länder.

3.6 Tekopolitiken

Regeringen meddelar i propositionen att den avser att avreglera tekoimporten. Detta är ett positivt besked. Moderata samlingspartiet har under flera år krävt att de särskilda importrestriktionerna beträffande tekoimporter skall avskaffas. Dessa restriktioner, som kan upprätthållas i enlighet med ett protektionistiskt undantag från de normala GATT-reglerna – det s.k. multifiberavtalet – lägger kvantitativa restriktioner på export från utvecklingsländer till industrialiserade länder. Det är, som vi många gånger framhållit, omoraliskt att Sverige på detta sätt medverkar till att hålla tillbaka utvecklingsländernas industriella utveckling.

Av propositionen framgår även att regeringen inte avser att sluta nya bilaterala begränsningsavtal, när det nuvarande MFA IV-avtalet löper ut vid

halvårsskiftet 1991. Det är ett glädjande steg i riktning mot mer frihandel. Regeringen bör dock överväga om inte en del av avtalen kan sägas upp redan före denna tidpunkt. Därigenom skulle u-länder tidigare kunna dra nytta av den svenska liberaliseringen.

Regeringen anför emellertid också i propositionen att den avser återkomma i samband med budgetbehandlingen med förslag till export- och rationaliseringsinsatser samt produktutveckling och vissa utbildningsåtgärder för tekobranschen. Enligt moderata samlingspartiets uppfattning är det angeläget att den nuvarande protektionistiska politiken inte förbyts i en permanent subventionspolitik.

Alltsedan 1970-talets början har den svenska tekoindustrin mottagit omfattande statliga subventioner, inte minst i form av det s.k. äldrestödet. Statsmakterna kan enligt vår uppfattning inte i längden bedriva en politik som innebär att några branscher, som t.ex. teko, får betydande ekonomiskt stöd. Regeringen bör därför vara restriktiv med att tillskjuta statsmedel till branschen. Det är viktigt att det inte införs nya permanenta stödreformer. Enligt vår uppfattning har svenska tekoföretag idag möjligheter att finna utvecklingsbara marknadsnischer.

4 Den moderata politiken

4.1 Frågan om åtstramning

Målet för den ekonomiska politik moderata samlingspartiet förespråkar är ytterst att öka den enskildes frihet och välfärd. Det förutsätter god ekonomisk tillväxt, stabila priser och arbete åt alla som vill arbeta. De målen kan nås endast med en politik som stärker marknadshushållningen och avlägsnar de tillväxthinder som under lång tid byggts in i den svenska ekonomin.

Kapacitetsutnyttjandet är för närvarande högt. Det råder nästan överallt brist på arbetskraft. Inflationstakten tilltar och lönebildningen fungerar så dåligt att kostnadsläget försämras i snabb takt. Trots ett stort sparandeöverskott i den offentliga sektorn försvagas det totala sparandet och därmed bytesbalansen successivt. Samtidigt är tillväxttakten låg vid såväl en historisk som en internationell jämförelse.

I den uppkomna situationen har det från flera håll förts fram krav på finanspolitisk åtstramning. Moderata samlingspartiet har i många år förordat en stramare finanspolitik med budgetsaldon som varit mindre negativa än i regeringens förslag. Men åtstramningen har varit en följd av besparingar på budgetens utgiftssida. Problemet i dagsläget är att sådana tar tid att besluta och genomföra, varför de riskerar att få effekt först sedan aktiviteten ändå mattats av. Vad som nu åsyftas är således främst skattehöjningar, som har den egenskapen att de kan genomföras snabbt.

Situationen är dessutom såtillvida ny som statens budget uppvisar överskott. Under 1988 uppgår det till drygt 16 miljarder kronor. I hela den offentliga sektorn är överskottet 35 miljarder kronor. Att i detta läge ytterligare höja det finansiella sparandet i den offentliga sektorn behöver inte leda till en förbättring av bytesbalansen. Senare års erfarenheter både i

Sverige och i t. ex. Danmark, Norge och Storbritannien tyder på att resultatet i stället blir en minskning av hushållens sparande.

Bakom dagens överhettingsproblem ligger inte främst en för stor konsumtionsökning utan en för liten produktionstillväxt, vilket i sin tur sammanhänger med restriktioner på ekonomins utbudssida, framför allt det hårda skattetrycket. Att i detta läge ytterligare skärpa beskattningen kan inte vara ändamålsenligt.

En sådan åtstramningspolitik skulle minska kapacitetsutnyttjandet och driva upp arbetslösheten. Efter hand ger detta visserligen återverkningar i form av lägre pris- och löneökningar. Men i frånvaro av åtgärder som angriper de grundläggande problemen i ekonomin skulle därefter ett ökat kapacitetsutnyttjande stöta på samma utbudshinder, vilket varit det vanliga mönstret vid konjunkturtopparna under de senaste 20 åren.

Dessutom är de aktuella kraven på snabbt insatta åtstramningsåtgärder ett uttryck för den förlegade uppfattningen att staten skall ägna sig åt att finstyra den totala efterfrågan i ekonomin. Under 50- och 60-talens regelbundna konjunkturförlopp tedde det sig mer naturligt att stimulera ekonomin i lågkonjunktur för att sedan strama åt vid konjunkturtopparna. Denna keynesianskt inspirerade ekonomiska politik fungerar emellertid inte längre. Såväl svensk som internationell erfarenhet visar att osäkerheten om den ekonomiska utvecklingen samt om hushållens och företagens beteende innebär att den aktiva konjunkturpolitiken tenderar att snarare förstärka än stabilisera ekonomins svängningar.

Mot denna bakgrund är det istället angeläget att ge den ekonomiska politiken en mer långsiktig inriktning. Det gäller såväl stabiliseringspolitiken som strukturpolitiken, dvs. sättet att angripa de grundläggande problem som finns i ekonomin.

4.2 Stabiliseringspolitiken

4.2.1 Långsiktighet och normer

Uppgiften för finanspolitiken är inte längre att minska det statliga budgetunderskottet. Nuvarande sparandeöverskott inte bara i den samlade offentliga sektorn utan även i den snävare statssektorn gör det angeläget att överväga var i ekonomin sparandet skall ske.

Den av socialdemokraterna förespråkade inriktningen mot bestående överskottssparande i den offentliga sektorn innebär en successiv överföring av ägande från enskilda händer till det allmänna. Införandet av löntagarfonder, uttaget av pensionsskatt, utvidgningen av AP-fondens placeringsmöjligheter och tillkomsten av 5:e AP-fonden är konkreta exempel på att denna utveckling pågår för fullt.

Moderata samlingspartiet förespråkar en annan väg. Det sparande och den kapitalbildning som krävs för näringslivets utbyggnad skall ske i den enskilda sektorn. Efter hand som de åtgärder vi föreslår leder till ett ökat hushållssparande bör målet bli att den offentliga sektorns finansiella sparande hålls i balans sett över en konjunkturcykel.

Finanspolitiken bör vidare läggas upp efter långsiktiga ramar och undvika

den typ av snabba kast som den socialdemokratiska regeringen under de två tidigare mandatperioderna ofta tvingats till.

Sverige står inför ett viktigt vägval mellan i princip två olika strategier för stabiliseringspolitiken. Det ena alternativet innebär en fortsatt interventionistisk politik. Denna inriktning har prövats i varierande utsträckning under de senaste drygt 20 åren. Det har skett dels genom en expansion av den offentliga sektorn under 1960-talet, dels genom den s. k. överbyggningspolitiken vid mitten av 1970-talet, dels genom devalveringspolitiken under perioden därefter, dels i form av snabbt insatta åtstramningar genom särskilda åtgärds paket. Denna ryckiga politik har inte varit framgångsrik, vilket även erfarenheterna från andra länder visar.

Det andra alternativet är en icke-interventionistisk politik med en normbaserad stabiliseringspolitisk regim. En sådan utformning av politiken har större möjligheter än en interventionistisk politik att långsiktigt, varaktigt och trovärdigt värna den fulla sysselsättningen.

För att ge trovärdighet åt stabiliseringspolitiken måste en fast växelkurs upprätthållas. Det är mot den bakgrunden som vi föreslår en anknypning av kronan till det europeiska monetära samarbetet. Den svenska inflationstakten och kostnadsutvecklingen skulle då inte under någon längre period kunna avvika från vad som gäller i övriga länder som deltar i detta samarbete. Även dagens valutakorg sätter vissa gränser för de lönekostnads- och prisökningar som kan tillåtas, men dessa har klart överskridits under den socialdemokratiska regeringsperioden, vilket återspeglas i vår höga räntenivå. Den fastare bindning av kronan som en EMS-anknytning innebär skulle ge växelkurspolitiken större stadga.

Det räcker emellertid inte med att stabiliseringspolitiken bygger på en fast växelkurs. Den senare måste dessutom upprätthållas med en mot denna norm svarande ekonomisk politik. I annat fall kommer priser och löner inte att hållas tillbaka.

Viktig blir då penningpolitiken, som inriktas på att hålla betalningsbalansens saldo i jämvikt genom påverkan på räntenivå och likviditet i ekonomin. Därvid bibehålls den nuvarande normen att staten inte skall nettolåna i utlandet. Riksbanken måste då med sin medelsarsenal förmå den privata sektorn att stå för det upplåningsbehov som ett eventuellt underskott i bytesbalansen medför. Det bör tilläggas att ett tillfälligt bytesunderskott, som förklaras av utländsk upplåning till lönsamma investeringar, inte utgör något problem.

För att i än högre grad befästa tilltron till att den fasta växelkurspolitiken skall bestå är det angeläget att också slopa den nuvarande valutaregleringen.

Penningpolitiken spelar således en central roll i den normbaserade stabiliseringspolitik som vi förespråkar. Dessutom måste utgifts- och skattepolitiken läggas upp i enlighet med de långsiktiga ramar som utvecklas närmare nedan.

4.2.2 Utgiftspolitiken

Ökningen av de offentliga utgifterna måste hållas tillbaka så att de växer långsammare än ekonomins långsiktiga tillväxttakt, varigenom det rekordhårda skattetrycket kan sänkas.

Detta innebär att de offentliga utgifternas möjliga ökningstakt i nominella termer bestäms av den reala tillväxten i ekonomin, den inflationstakt som råder i de länder mot vilka Sverige har en fast växelkurs samt det krav på sänkning av skattetrycket som ställs upp.

Vårt mål att skattetrycket i genomsnitt skall sänkas med cirka en procenthet per år innebär att de totala offentliga utgifternas reala ökning måste begränsas till 0,5–1,0 % per år, om tillväxten i totalproduktionen (BNP) blir 2,0–2,5 % per år. Mot bakgrund av behovet att anpassa den svenska inflationstakten till den som råder i omvärlden, måste utgiftsökningarna i nominella termer successivt begränsas till ca 5 % för hela den offentliga sektorn. Arbetet med att nå dit bör inledas redan i samband med det kommande budgetarbetet.

De avregleringar och avmonopoliseringar som vi förespråkar ger tillsammans med nödvändiga besparingar ett tillräckligt utrymme för att inom den ovan angivna utgiftsram som möjliggör den åsyftade sänkningen av skattetrycket långsiktigt klara även de nytillkommande offentliga utgiftsbehov som enligt vår mening måste tillgodoses.

4.2.3 Skattepolitiken

Senast i januari föreslog moderata samlingspartiet i motion 1987/88:Sk470 en genomgripande marginalskattereform och en inriktning mot ett sänkt skattetryck med ca en %enhet per år. Vårt förslag innebär i korthet att den helt övervägande delen av inkomsttagarna skall få en marginalskatt på högst 35 % (vid en kommunalskatt på 30 kronor), när reformen är fullt genomförd. Inkomsttagare med högre inkomst skall ha en marginalskatt på högst 50 %. Marginalskattereformen måste inledas redan 1989 och följas av sänkningar också 1990 för att vara fullt genomförd året därpå.

Vi föreslår i en särskild skattemotion att skatteskalen för den statliga inkomstskatten för 1989 ändras på sätt som framgår av nedanstående tabell.

Tabell 2

Beskattningsbar inkomst	Skatteskala enligt (m)
0– 74 200	4,5 %
74 200–148 400	16 %
148 400–201 400	30 %
201 400–	40 %

Anm.: Förutom sänkningar av skattesatserna har skatteskalen inflationskyddats mellan åren 1988 och 1989. Basenheten, som 1988 var 10 000 kronor, har räknats upp med 6 %s inflation.

Den reala statsfinansiella belastningen för det moderata förslaget för 1989 uppgår till 12,9 miljarder kronor i helårseffekt. I det budgetförslag som vi presenterade i januari i år kompenserades denna sänkning med besparingar. I och för sig skapar nuvarande överskott i den samlade offentliga sektorns

finansier statsfinansierat utrymme för skattesänkningar utan kompenserande besparingar. Man kan dessutom räkna med positiva utbudseffekter, som åtminstone till en del uppväger det initiala bortfallet av skatteintäkter. Men det kan ta tid, innan dessa slår igenom fullt ut. Likaså kan det dröja, innan det blir en ökning av sparandet i den enskilda sektorn. Därför kan sänkningarna av marginalskatten behöva mötas med vissa besparingar. Vid behandlingen av budgetpropositionen i januari avser vi att återkomma med förslag till sådana åtgärder.

Förutsättningen för en varaktig skattereform är att inflationen inte tillåts höja skatteuttaget. Endast vid fullgott inflationsskydd kommer skatteuttag och skattesatser att vara oförändrade vid oförändrad real inkomstnivå. Förändringar i det reala skatteuttaget bör komma till stånd endast genom politiska beslut och inte som en konsekvens av inflationstakten. Vi föreslår därför att fullt inflationsskydd återinförs. I vårt förslag till skatteskala för 1989 har basenheten 1988, som är 10 000 kronor, räknats upp med 6 %, vilket ger ett inflationsskydd mellan åren 1988 och 1989. Regeringens motvilja mot fullt inflationsskydd innebär att skattesänkningarna blir lägre än vad som framgår av regeringens förslag. Motståndet förefaller dock inte längre lika behårt som tidigare, eftersom det på flera ställen i propositionen (sid. 17, 27 och 29) framgår att man räknar med att indexuppräknade inkomstgränserna i den statliga skatteskalan för 1990.

Till skillnad från regeringen föreslår vi att skattesänkningarna i första hand genomförs i skatteskalan för tilläggsbelopp. Det betyder att avdragsrätten för bl.a. boenderäntor inte försämras ytterligare. Regeringens förslag leder däremot till att avdragsbegränsningen skärps från nuvarande 50 % till 47 %, eftersom skattesatserna skall sänkas i skalan för grundbelopp.

Genom att regeringens förslag till marginalskattesänkning kombineras med en ytterligare avdragsbegränsning blir det svårare för löntagarorganisationerna att hålla tillbaka bruttolönekraven. För en del löntagare kan de sammantagna effekterna av de sänkta skattesatserna, den skärpta avdragsbegränsningen och det bristande inflationsskyddet innebära höjd skatt. Regeringens förslag till avdragsbegränsning betyder att socialdemokraterna än en gång bryter mot det löfte om bevarad avdragsrätt som alla riksdagspartier utom vpk gav inför valet 1979 och som endast moderata samlingspartiet hållit fast vid.

4.3 Strukturpolitiken

4.3.1 Omvandling och utveckling

Moderata samlingspartiet sätter omvandlingens och dynamikens förutsättningar i centrum för den ekonomiska politiken. Omvandlingen av ekonomin förutsätter utveckling av nya lönsamma företag och avveckling av gamla olönsamma. För en ekonomisk tillväxt i nivå med omvärldens krävs dels god konkurrenskraft, dels en förbättrad utvecklingskraft i den svenska ekonomin. Att förbättra såväl konkurrenskraft som utvecklingskraft är den dubbla uppgift som den ekonomiska politiken står inför under de närmaste åren.

Utvecklingskraften förstärks genom att man ökar ekonomins flexibilitet

och förmåga att på marknadsmässiga villkor dirigera resurser mot områden med gynnsamma pris- och tillväxtförutsättningar såväl på hemma- som på världsmarknaden. Det skapar förutsättningar för en varaktigt högre tillväxt. Genom en bättre funktionsduglighet hos olika marknader och högre produktivitet minskar också inflationsbenägenheten i ekonomin, vilket underlättar stabiliseringspolitiken.

Den viktigaste åtgärden för att öka drivkraften att arbeta, spara och starta företag samt för att underlätta lönebildningen är att sänka marginalskatterna. Med anledning därav har vi föreslagit en omfattande marginalskattereform med början redan 1989. Vi har även föreslagit en sänkning av bolagsskatten samtidigt som vissa möjligheter till skattefria avsättningar minskas.

Förmögenhets- och arvsskatterna bör också sänkas, eftersom de träffar den kapitalbildning som främjar ekonomisk tillväxt. Dessa skatter drabbar enbart privatpersoners förmögenhetsuppbyggnad. Effekten blir bl.a. att många kreativa människor, som är viktiga för Sveriges utveckling, föredrar att flytta utomlands.

Den svenska ekonomin behöver avregleras. Det gäller både den offentliga sektorn och det privata näringslivet. Idag kännetecknas områden som barnomsorg, sjukvård, åldringsvård och utbildning av låg effektivitet och långa köer. Vi föreslår därför att monopolen skall brytas och konkurrensen stärkas genom att privata alternativ till offentligt producerad service tillåts arbeta på mer likvärdiga villkor. Detta kan bl.a. ske genom användandet av den princip som ligger till grund för det gemensamma borgerliga förslaget om familjepolitiken. Den bärande tanken i detta förslag är att finansieringen i högre grad skall följa medborgaren och inte den offentliga producenten. Att skapa utrymme för enskilda initiativ innebär möjligheter till inte bara billigare produktion och därmed ökad produktivitet utan också större variationsrikedom i tjänsteutbudet. Valfriheten ökar för både konsumenter och producenter. Den är särskilt viktig för dem som genom ålder eller handikapp är beroende av andra för vård eller stöd.

En utbyggnad av den privata tjänstesektorn innebär också valfrihet för alla dem som arbetar i berörda yrken att välja andra arbetsgivare eller starta eget. I dag har t.ex. personalen inom sjukvård samt inom barn- och äldreomsorg i praktiken en enda arbetsgivare i Sverige. Detta synes också motverka benägenheten att söka sig till dessa viktiga arbetsområden.

En utförsäljning av statliga företag och andra tillgångar befrämjar effektiviteten, sprider ägandet och innebär dessutom en välbehövlig sanering av statens skuldbörda.

Förbud och föreskrifter som hämmar näringslivet bör så långt som möjligt tas bort. Syftet skall vara att förbättra effektivitet och förnyelseförmåga genom att avskaffa olika typer av regleringar. En avreglerad kapital- och valutamarknad fördelar de finansiella resurserna smidigare, snabbare och säkrare till de områden där de gör mest nytta.

De ständigt återkommande prisregleringarna utgör ett konkurrens- och tillväxthämmande inslag. De lagar och institutioner som gör prisregleringar möjliga bör avvecklas.

Lagstiftningen på arbetsmarknaden bör moderniseras så att den underlättar

tar och inte försvårar strukturomvandlingen. Bostadsmarknaden måste fås att fungera bättre genom att subventioner successivt tas bort, fastighetsskatten stegvis avskaffas, och centralstyrning och byråkrati ersätts med rörlighet och anpassning.

Ett viktigt inslag i en politik för högre tillväxt är att ekonomins spelregler är någorlunda stabila över tiden. Den kortsiktighet och ryckighet som kännetecknat den socialdemokratiska politiken under senare år har förstärkt osäkerheten för företagare och anställda. Ständiga ändringar av spelreglerna genom skatthöjningar, nya ingrepp och regleringar skapar ett klimat där långsiktiga satsningar och investeringar överhuvud taget inte kommer till stånd. Den ekonomiska politikens inriktning bör därför ligga fast över tiden.

4.3.2 Sparandet

Sverige går nu åter mot växande underskott i bytesbalansen. Bytesunderskotten är ett uttryck för den "synliga" sparandebristen i landet. Den verkliga sparandebristen är emellertid ännu större, eftersom investeringsnivån fortfarande är för låg med hänsyn till näringslivets utbyggnadsbehov.

Det dåliga hushållssparandet utgör därför ett allvarligt strukturellt problem. Regeringen räknade i våras med att hushållens sparkvot – summan av hushållens reala och finansiella sparande i förhållande till den disponibla inkomsten – skulle vara minus 3,7 %. Nu har den prognosen justerats upp till minus 2,6 %. Regeringen förutspår även en viss förbättring av sparandet under nästa år. Men sparkvoten blir alltjämt negativ, vilket innebär att hushållen fortsätter att låna och ta av sina sparmedel för att konsumera. Dessutom räknar konjunkturinstitutet – till skillnad från regeringen – med att sparkvoten försämras under 1989, vilket är en mer realistisk bedömning om inga sparfrämjande åtgärder vidtas.

Sverige har således alltjämt en av västvärldens lägsta sparkvoter. Det dåliga hushållssparandet motsvaras av en fortsatt alltför hög inhemsk efterfrågan.

Förändringar i hushållens konsumtions- och sparandemönster har även stor inverkan på utvecklingen av det totala sparandet i ekonomin, då den privata konsumtionen svarar för ca hälften av BNP. Förskjutningar i konsumtions- resp. sparanddelen av hushållens disponibla inkomster kan alltså leda till kraftiga genomslag på den samlade efterfrågan i ekonomin.

Genom hushållssparandets stora betydelse för utvecklingen av det totala sparandet å ena sidan och den inhemska efterfrågan å den andra är det, enligt vår uppfattning, en viktig uppgift för den ekonomiska politiken att vända den alltsedan 1960-talet trendmässiga minskningen av hushållssparandet.

Ett ökat hushållssparande förutsätter en generell politik. Det går inte att nämnvärt öka sparandet med hjälp av skattemässiga styråtgärder som t.ex. nu sker i allemanssparandet. Inte heller påverkas hushållens sparvilja av påkostade annonskampanjer av den typ som spardelegationen genomfört.

För att öka hushållens sparande krävs i första hand stabila spelregler. Dessutom krävs ett sänkt skattetryck, som förutom att dämpa inflationen höjer avkastningen efter skatt på sparandet. Våra förslag om sänkta marginalskatter gör det t.ex. mer lönsamt att spara och mindre lönsamt att

låna. Därutöver är det viktigt att särskilt stimulera långsiktigt hundet sparande samt att sprida ägandet av bostäder och aktier. Våra konkreta förslag för att öka hushållssparandet presenterades i vår motion "Hushållssparande och ägandespridning" (1987/88:Fi613) i januari i år.

Den socialistiska majoriteten avvisade våra förslag. Det fortsatt dåliga sparandet gör det dock nödvändigt att återkomma med förslag i januari 1989. På ett par områden är det dessutom angeläget att redan nu aktualisera åtgärder.

Regeringen genomdrev våren 1987 försämringar i den skattemässiga behandlingen av anställdas vinstandelar. Avsikten med *frivilliga vinstandels-system* är att göra de anställda delaktiga i företagets resultat, öka produktiviteten, öka sparandet, sprida det individuella ägandet och stärka känslan av samhörighet inom företaget. Regeringens åtgärder på detta område riskerar att minska intresset för företagsanknutna vinstandelsystem, vilket också var det uttryckliga syftet med förslaget. Moderata samlingspartiet motsatte sig bestämt dessa försämringar. Vi hävdade att frivilliga vinstandelsystem i stället borde stimuleras, t.ex. genom att de stiftelser som förvaltar vinstandelsmedlen skattebefrias. Vidare borde möjligheten övervägas att i viss utsträckning beskatta vinstandelar som inkomst av tillfällig förvärvsverksamhet för den värdestegring som uppkommit. De förslag som vi tidigare har framfört har samma aktualitet i dag, varför vi anser att regeringen bör återkomma med förslag till stimulanser av företagsanknutna vinstandelsystem. Riksdagen bör även avskaffa de under våren 1987 införda reglerna om sociala avgifter på vinstandelar.

Löntagarfonderna hämmar tillväxten i ekonomin bl.a. genom att vinstmedel tas ut från de företag som har högst avkastning. Löntagarfonderna bör därför avvecklas i enlighet med den borgerliga avvecklingsplan som redovisades i motion 1987/88:Fi213 om "Avveckling av löntagarfonderna m.m.". Att sprida ägandet genom avskaffandet av fondsocialismen stärker marknads-ekonomin.

Den 1 januari 1989 införs en särskild *omsättningsskatt* på handeln med värdepapper. När förslaget lades fram motsatte vi oss det. Vårt ställningstagande motiverades bl.a. med att marknads funktionsduglighet skulle försämrats. Redan nu börjar resultaten av den kommande omsättningsskatten kunna avläsas. Omsättningen på marknaden har minskat kraftigt. Detta innebär också att det blir svårare både för riksgälden att emittera statspapper och för riksbanken att bedriva penningpolitik.

Från moderat sida har vi konsekvent varnat för effekterna av den nuvarande omsättningsskatten bl.a. på valutautlåningars affärer med svenska aktier. Resultatet har blivit att en stor del av dessa affärer nu görs på utländska börser i stället för i Sverige.

En väl fungerande kapitalmarknad förutsätter att den nya omsättningsskatten på värdepapper inte införs. Vidare bör den redan befintliga omsättningsskatten på aktier avskaffas för i första hand utländska placere.

Det torde ankomma på vederbörande utskott att utforma erforderlig författningstext.

5 Hemställan

Mot. 1988/89

Fi4

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande åtgärder för att öka arbetsutbudet,

2. att riksdagen med avslag på regeringens förslag beträffande räntebidrag vid ombyggnad av bostadshus godkänner vad som i motionen förordats i denna del,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att nuvarande ROT-finansieringsregler bör ersättas med en rätt för fastighetsägare att göra skattefria avsättningar till reparationsfonder,

4. att riksdagen avslår regeringens förslag att medge att beslut om tilläggs lån till åtgärder i bostadshus som är yngre än 30 år får meddelas inom en ram av 165 000 000 kr. under budgetåret 1988/89,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att räntebidrag för hus byggda före år 1975 skall upphöra fr.o.m. den 1 juli 1989,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att lagen (1971:1204) om ombyggnadstillstånd m.m. skall upphävas,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om inriktningen av arbetet i den aviserade utredningen om konkurrensförhållanden i den svenska ekonomin,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om frisläppande av de allmänna investeringsfonderna och investeringsreserverna,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om inriktningen av reformarbetet inom jordbrukspolitikens område,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående uppsägningen av handelsbegränsningsavtal inom MFA IV,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående subventioner till tekobranchen,

12. att riksdagen som sin mening ger fullmäktige i riksbanken till känna vad som i motionen anförts om avskaffande av valutaregleringen,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att sociala avgifter på företagsanknutna vinstandelar bör avskaffas i enlighet med vad som anförts i motionen,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lindrad beskattning av vinstandelar,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att löntagarfonderna bör avskaffas på sätt som angivits i motionen,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att omsättningsskatten på penning- och obligationsmarknaderna bör avskaffas,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om avskaffande av omsättningsskatten på aktier,

18. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som i övrigt föreslås i motionen.

Mot. 1988/89
Fi4

Stockholm den 15 november 1988

Carl Bildt (m)

Lars Tobisson (m)

Anders Björck (m)

Görel Bohlin (m)

Rolf Dahlberg (m)

Gunnar Hökmark (m)

Arne Andersson (m)

i Ljung

Ingegerd Troedsson (m)

Bo Lundgren (m)

Rolf Clarkson (m)

Ann-Cathrine Haglund (m)

Gullan Lindblad (m)

Sonja Rembo (m)

